

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан Юрий Коковну Пасха байрам бла байламлы АЛГЪЫШЛАУ СЪЗЮ

Республиканы Парламенти эм Правительствосу бла бирге Къабарты-Малкъарны православный христианларын жарыкъ Пасха байрам бла жюрегимден къызыу алгъышлайма.

Бюгонюкде республиканы къырал власть органларыны, дин конфессияларыны муратлары бирди – жашаубузну бютюн къолайлы этерге, адамлагъа ниет тазалыкларыны байыкъландыра барыуға, адеп-къылыкларыны игилендириуге болушурға. Православный динни уллу оғурлу кючю барды, аны мамырлыкны бла ырахатлыкны сакълауда хайырланыуу уллу магъанасы барды. Власть

органла бла православный килиса, бирге болуп, бизни халкъларыбызны араларында шуёхлукъну мындан ары да кючлендире барыуға, жамауатда келишиулюк эмда бир бирни ангылаулык болурларына, республиканы халкъын къолайлы жашау бла жалчытыуға себеплик этериклерине бек ышанама.

Воскресение Христова деген сыйлы байрамны кюнюнде православный жерлешлирибизге, Къабарты-Малкъарны битеу жамауатына да кийик саулык, мамыр жашау, тынчлык-ырахатлык тежейме. Ахшы муратларыгызга жетигиз!

Акция

Санкт-Петербургда эсде тутууну аллеясы

Санкт-Петербургда Красногвардейская районда Малоохотин паркда Эсде тутууну аллеясында Къабарты-Малкъар Республика сауагъа берген 70 къызыл эмен терек орнатылганды. Уллу Ата журт урушда Хорламны юбилейине аталгъан акцияга КъМР-ни Басма эм асламлы коммуникация жаны бла къырал комитетини председатели Игорь Дроздовну башчылыгында бизни делегациябыз да къатышханды. Аны къауумунда белгили кинорежиссёр Александр Сокуров, республиканы Санкт-Петербургда дайым келечиси Альберт Сараль, КъМР-ни халкъ артисти-композитор Мурат Кабардоков эм дирижёр Михаил Голиков болгандыла. Терекле салырга уа Санкт-Петербургну администрациясыны эм ветеран организацияларыны келечилери, шахарчыла къатышхандыла.

Красногвардейская районну администрациясыны башчысы Виктор Панкевич быллай патриот ниетли ишле эки регионну араларында шуёхлукъну кючлерге, тарых шартланы эсгерирге, аланы келир тёлюлеге аманат этерге

онг бергенин белгилегенди. «Къабарты-Малкъарны эмен тереклери фашистлени блокадасында тургъан Ленинградны къоруулагъанларыны барысына да сауагъадыла. Биз билебиз эм эсибизде тутабиз деменгили шахарыбызны кёп миллетлени келечилери сакълагъанлары, ол санда Къабарты-Малкъарны махтаулу жашлары да», - дегенди.

Ахыры 3-чу бетдеди.

Приёмга алыу

Келген адамлагъа болушлукъ этерге буюргъанды

Тонене КъМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан Юрий Коков Россейни Президентини Къабарты-Малкъар Республиканы приёмныйинде бир къауум адам бла тубешип, аланы тилеклерине бла тарыгыуларына тынгылагъанды.

Анга республикада жашагъан тертеулен келген эдиле. Аладан ючюсю сабийле ёсдюрген эмда къыйын жашау болумга тюшген тишируула. Дагыда бир эр киши уа Куба-Табакан болганды. Ол онкология ауруу болгъан анасына къарагъанын айтханды. Юрий Коков бир ыйыкъны ичинде ол адамлагъа керекли болушлукъ этерге буюргъанды. Быйылны биринчи кварталында Юрий Коковха энчи жумушлары бла 100-ден артыкъ адам келгенди.

КъМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъанны эм Правительствосуна пресс-службасы.

Кенгеш

Эм башха профилактиканы салыргъа

КъМР-ни Парламентинде бу кюнледе Спорт эм туризм эмда Урунуу, социальный политика эм сауулукъ сакълау комитетлени башламчылыклары бла «КъМР-де сауулукъ жашауу жорукъларын синдириу» деген республикалы программа жашауда къалай бардырылганы сюзюлгенди.

Спорт эм туризм жаны бла комитетни башчысы Сумайланы Ахмат, сюзюлген вопрос артыкъ да магъаналы болгъанын белгилеп, эки комитет, биригип, кенгертилген жыйылыуу аны ючюн къурагъанларын чертгенди.

Республиканы сауулукъ сакълау министрине орунбасары Зурият Бгажнова «КъМР-де сауулукъ сакълауу айнтыу» деген къырал программаны чеклеринде къаллай жумушла тамаларга белгиленгенлерини юсюнден доклад этгенди. Ол айтханыча, сауулукъ жашауу ниетлерин жайыу асламында информация-ангылатуу кампания бла чекленеди. Аслам магъана адамланы билимлерин ёсдюрюге, сауулукъ жашауу жорукъларын жайыу бла байламлы гражданды башламчылыклагъа тутхучулукъ этиуге бериледи.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жазылуу - 2014

Хурметли жамауат!

Биринчи апрельден 2014 жылны экинчи жарымына газетмеге бла журналлагъа жазыу кампания башланганды.

Сиз «Заманга» связъны къайсы почта бёлюмюнде да жазылырга боллукъсуз.

Бу магъаналы жумушну узакыга созмагъыз.

Эм башха профилактиканы салыргыа

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Саулукту жашауу стандартлары да кырааладыла, ол санда физкультура эм спорт бла кырошгелени санын көбөйтүү, диспансеризация бардыруу, ауруулары профилактикасын кырауу жаны бла да.

«Саулук» деген проектти чеклеринде бардырылган жумуш республикада халкыны саулугун игилендирирге себепки этгенди. Энди аслам эсни профилактикага бурургыа тийишлиди: адамланы кеслерини саулуктарына кыайгырырга юйретирге керекбиз, - деп чертгенди Зурият Бражонкова

Ол оном этгенича, профилактика адамны саулугуна багыууга берилген ахчаны аялуу жюрютюрге да болушуркыду. «Профилактикага кыоратылган хар сом да адамны саулугуна багыууга кыоранчланы 4-5 сомун аяйды», - деп кыошханды ол.

Бюгонлюкде КьМР-де саулук саклауу юч арасы барды. Алада диагностикадан өтөрге, саулукту жашауу жоруктары бла шагьрейлернирге, кыанда наркотикле, холестерин болганын бла кыалганын ачыкларгыа, кыанны басымын өнчелерге, кысыха айтханда, адамны саулугуна багыууу программасын жарашдырырга онг барды.

Кеслерине кыаратхан хар адамгы да «Саулугуу папорту» бериледи. Ол а адамны аурууларын ачыклау эмда алааны багыуу амалланы белгилеуу бла бирге жууук заманда аны санларыны кыайсысы кыайнаргыа боллугун да тохташдырырга онг бери. Алгыадан да ауруугун билген адам а кесине сак болуп башлайды. Арт заманда диспансеризациядан өтөрге сойгенле кепден-кеп болуп барадыла. Сёз ючюн, 2014 жылда 15,1 минг адамны тинтирге мурат барды, - деп билдиргенди докладчы.

Сёз ичгичилени саны азайгы-

аныны юсюндөн да баргъанды (2012 жыл бла тенгешдиргенде, 21 процентге). Саулук саклауу араларында бардырылган социология тинтиулен ачыкланнганыча, тютюн тарханла да 2013 жылда 31 процентте аз болгъандыла.

Былыр медицина тинтиулен акыылбалык болмагъан 20,2 минг сабий өтгенди. Ачыкланнганыча, сабийлени жартысыны тюрлю-тюрлю ауруулары барды.

Жыйылыуда дагыда спорт министри орунбасары Александр Двуреченский, Билим беруу, илму эм жаш тёлую ишлери жаны бла министрствону жаш тёлую политика жаны бла департаментини таматасы Анзор Курашинов, «Каббалтурист» обществону генеральный директоруну орунбасары Светлана Тхагапсоева, саулукту жашауу, экологияны, физкультура, спорт эм тёмюлюк жаны бла битеуроссей жамаут организацияны республикада бёлуюмюно таматасы Александр Кочесокков да сөлөшгөнди.

Ала саулукту жашауу жоруктарына, кесине сак болургыа адам сабийлигинден юйренип башлаганын чертгенди. Бу иште уа социальный институтланы, ол санда юйорно, окуу учрежденияланы да, магыаналары улуду.

Бюгонлюкде уа школаны санитар-эпидемиология болумларын тийишли даражада жалчытуугыа, ашханаланы халларын тапландыруугыа, саулукту аш-сууну хазырлауугыа, школада сабийлени жыл санларына келишген мектеп келтириуге, медицина кабинетлени, спорт эм физкультура залланы кырауугыа, аланы керекли инвентарь бла жалчытуугыа эмда былай башха магыаналы жумушлагыа энци эс бурулургыа кереклисин чертгенди.

Уруну, социальный политика эмда саулук саклауу комитет-

ни башчысы Сергей Карныш школчулагыа спорт бла кыроширча онгла кырауу юсюндөн айтханды. Ол, сабийлени барысын да кыатышдырып, муниципалитетледе, республикалы даражада да тюрлю-тюрлю спорт жыйылыула бардырырга кереклисин белгилегенди.

Кенгешде адамланы саулуктарын игилендириу жаны бла жумушла хайыр келтирир ючюн, жууаплы организацияла биргип кыроширге керек болгъанлары чертилгенди. Аны ючюн ведомстволары аралы байламлыкыла кыраларгыа керекдиле.

Ахырында КьМР-ни Правительствосуна, Билим беруу, илму эм жаш адамланы ишлери жаны бла эмда Спорт министрстволарга, Курорт эм туризм жаны бла кырал комитетте тийишли эсгертиуге кыайл этилгенди.

Ауруугыа бакъгъандан эсе, аны алгыадан ачыклагъан, профилактикасын бардырган тынчыракыды. Биз аны биринчи эмда экинчи бёлуюмлерине энци эс бурургыа керекбиз. Хар ведомство да кеси аллына кыаллай жумушла тамамлагъанларын тинтиуу бла чекленип кыалыргыа жарамайды, ала халкыны саулугун игилендириуге кыаллай байламлыкыла кыраууларын ачыклау магыаналары. Биз республиканы халкы, өсгөн тёлую саулукту болурун, адамланы жашагъан жыл санлары көбөйирин сөйбиз, - деп чертгенди ахырында Сумайланы Ахмат.

Ол «Готов к труду и обороне» деген совет заманда болгъан нормативлени жангыртуугыа деген оную кыралда физкультура жаны бла юйретиуно системасын кырауугыа болушургууна ышаннганын чертгенди. Ол а саулукту жашауу жоруктарынын сингдириуге уллу магыананы тутды.

КьМР-ни Парламентини пресс-службасы.

кыошак балла да алгъандыла.

Алай бла биринчи жерге Исламеини окуучулары чыкыргандыла. Экинчиле - Атажукино элден прогимназия, ючюнчюле уа псычохчула болгъандыла.

ЛАЙПАНЛАНЫ Мадина.

Законопроект

Жер-жерли самоуправленианы реформасы гражданды контролну кычлерикди

Кырал Дума жер-жерли самоуправленианы реформасын юсюндөн законну проекттин биринчи окулуунда кыайл этгенди. Бу документ властыланы ишлерине гражданды жанындан контролну кычлерикди. Аны юсюндөн Нальчик шахар округу башчысы орунбасары, «Единая Россия» партияны регион бёлуюмюно секретары орунбасары Жанатайлы Салим айтханды.

Муниципалитетни законопроектини хайырындан властыла халкыга бютонда жууук болуруна ышанырчады. Алай бла властын бла халкыны араларында айырылык кетерилликди. Гражданды жанындан контролну кычлерге онг боллукыду. Аны бла бирге уа муниципал даражада корруп-

ция азайырыкыды, дегенди ол. Эсигизде болсун, 15-чи апрельде Кырал Дума законну проекттин биринчи окулуунда сюзгенди, аны баш жоруктарын ачык этгенди. Жер-жерли самоуправленианы бусагытадыгы системасын тургъаныча кыоюп, ол муниципал кыралыулары эки жангы тюрлюсюн кийиреди: ичинде бёлуюмлерни кийириуну шахар округ эм шахарны ич району. Аланы хар биринде адамла представитель властын органларына депутатла айырадыла, аладан а шахар дума кыраллыкыды.

Законопроектте тийишлиликде регион власты, халкыны ономун эсе алып, уллу шахарлада «эки даражалы» самоуправленианы кийириуну юсюндөн оную кыайл этерикди. Алай эсе да, ол РФ-ни субъектлерине борч тыйолюду.

Басмагыа ТЕММОЛАНЫ Мухадин хазырлагъанды.

Ич ишлени министри - Зольск районга

КьМР-де ич ишлени министри полицияны генерал-лейтенанты Сергей Васильев республиканы муниципальный районларында иччи тюбешилерин андан ары бардырады.

16-чы апрельде ол Зольск районда болгъанды эмда администрацияны башчысы Руслан Гатов бла эплилени кыоркыуузулкыларын жалчытууу амалларын сюзгенди. Муниципальный кыралыуу таматасы район полицияны ишине ыразы болганын билдиргенди, аны энтта да игилендириуну онглары бардыла, дегенди.

Сергей Васильев Россейни МВД-сыны Зольск районда бёлуюмюно жамаут советини председатели Шафиг Урусамбетов бла бирге гражданды приёмгыа алгъанды. Билим беруу управленианы министр жаны кыошешууге келген келечилери окуучуланы юйретиуге право нызамны саклауучу органла бла

байламлыкылары бютон бек кычлендириуну тюзге санагыандыла.

Ол дагыда полицияны район бёлуюмюно энци составы бла кенгеш бардырганды эмда бёлуюмлени таматаларыны четларына тынгылагъанды. Бет жарыктылы кыулук этгенге уа сыйлы грамотала бла ыспак кыагытла бергенди.

Андан сора да, Сергей Васильев Россейни МВД-сыны Зольск районда бёлуюмюно бандитле саууттары бла чабыуулук этген кезиуде өлген кыулукчусуну юйорюн жокалагъанды. МВД-ны башчылары энци составы да жашаудан кетген жолдашларын унутмазлыкларына, аланы юйорлерине хар жаны бла да ышанганлай турлукларына болушандырганды.

КьМР-де МВД-ны пресс-службасы.

ЭЛ МЮЛК

Төрт миллиард сом багыасы продукция чыгарылганды

Кыабарты-Малкыарда эл мюлк организацияла бла предприятяла кеп кыалмай төрт миллиард сом багыасына продукция чыгарылгандыла. Озгъан жылны биринчи кварталы бла тенгешдиргенде ол 0,2 процентге азайгъанды. Аны юсюндөн республиканы Эл мюлк министрствосундан билдиргенди.

Бу көрүмдю бла бирге малланы саны азайганы да белгиленеди: тууарла - 7, кыойла бла

эчкиле - 12 эмда тонгузла 10 процентге. Ал юч айда быйыл 85 минг тонна сүт сауулганды эмда 36 миллион жумуртка жыйылганды. Бу көрүмдюле 2,3 эм 3,1 процентте көбөйгенди.

Союлмагъан аурулукда 17 минг тонна тууар эмда тауук эт чыгарылганды. Былырны бу кезиуден ол 3,2 процентте аз болады.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Конкурс

Эслилени сайлагъандыла

Бахсан районну Исламей элинде сабий садлагыа юйоренлени араларында «Акыылманла» деген конкурсну бардыргандыла.

Оноч команда самопрезентацияны, математиканы, адабиятны, зоологияны эм инглиз тилин ахшы билген-

лерин кеслерини ишлеринде көрүзгөнди. Жюри сабийле соруулагыа кыаллай бир тюз жууап бергенлерин санагъанды, аланы теркликлерине дагыа бичгенди. Командада багыда тамаша, башхалагыа ушамагъан кийимле бла белгиле хазырлагъанлары ючюн

кыошак балла да алгъандыла. Алай бла биринчи жерге Исламеини окуучулары чыкыргандыла. Экинчиле - Атажукино элден прогимназия, ючюнчюле уа псычохчула болгъандыла.

Жыйылыу

Бу кюнледе «Единая Россияны» Къабарты-Малкъар регион бѐлюмюню политсоветини президиумну жыйылыуу болганды. Анда эл поселенияланы депутатларыны съездлерини итоглары сюзюлгендиле эмда партия проектке жашауда къалай бардырылгъанларына къаралганды, деп билдиргенди KABARDIN-BALKAR.ER.RU

Регион политсоветни секретары Натби Бозиев, съезде Къабарты-Малкъарны делегациясы къалай къатышханыны юсюнден хапар айта, аны оноуларын толтуруу жаны бла регион бѐлюмге къаллай борчла тамамларгъа тышеригин да эсге салганды.

Тынчайырзъа жарарыкъ тьююлгю

Ол билдиргенича, форумда эл молкню айнытыуыгъа себеплик этерге боллукъ программалагъа ахча заманында бѐлюнюрюне, софинансирование этилирине контролну кюнлендирирге керек болгъанына энци эс бурулганды. «Бизни республика, жарсыуыгъа, ол жаны бла арта къалгъанланы санындады», дегенди.

Политсоветни президиумну жыйылыуунда КъМР-ни эл молк министрине орунбасары Мачраил Шетов да сѐлешгенди. Ол жаз башы сабан ишле республикада къалай къуралгъанын билдир-

генди. Битеу хазырлануу эм харкюнлюк ишле да графикге кѐре бардырылгъанларын чертгенди. Анга тынгылагъандан сора президиумну членлери тийишли оноу чыгаргандыла эмда анда профильли комитетлеге, министерстволагъа бла ведомстволагъа эсгертиуле этгендиле.

«Сабий садланы –сабийлеге» деген партия проектке белгиленген ишле къалай тамамлангъанларыны юсюнден регион политсоветини секретарыны орунбасары Татьяна Саенко билдиргенди. Ол проектни хайырындан

республикада школгъа дери билем берген учреждениялада жерлени санын иги да кѐбейтирге къолдан келгенин чертгенди. Жыйылгъанла бу ишге мындан ары да себеплик этерге кереклисин айтхандыла.

Президиумда дагыда партияны жете тургъан эки байрамгъа – Жаз башыны эм урунуу эмда Хорламны кюнлерине – къатышыуу юсюнден сѐз барганды эмда аны бла байламлы тийишли оноула да къабыл кѐролгендиле.

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

Айлыкъ

Бизни республикада хар жыл сайын урунуу кѐруулау айлыкъ бардырылады. Элбрус районда бу жумуш быйыл къалай тамамланганыны юсюнден профильли Управленианы бѐлюмюню башчысы Толгъурланы Магомет айтханды.

Урунганлагъа – кѐркѐуусуз болумла

- Магомет Магомедович, «урунуу кѐруулау» деген сѐзню магъанасын ангылатсагъыз эди.

- Адамланы производвода урунган кезиулеринде саулукуларын сакълау эмда жашауларын кѐруулау мадрланы бирикдиреди ол. Анга праволу, социально-экономикалы, санитар-гигиена, саулуку сакълау-профилактика эмда техника жумушла киредиле. Адамгъа тийишли билим бериу да бу ишни баш борчларындан бириди. Предприятиялада бла учреждениялада урунганла, ол санда оноучу специалистле да, Урунуу кодексни жорукларынын тийишлисича билирге керекдиле.

- Шѐндю бардырылгъан айлыкъны къаллай борчлары барды?

- Предприятияла бла профсоюз организацияла ишлегиен адамны Конституция бла белгиленген эркинликлерин толлу жалчытыргъа керекдиле. Айлыкъ да аланы бу жумушга эслерин бурурча умут бла бардырылады. Адам ишлегиен жеринде ауруу болмазча, аны саулукуна не аз да хата тышмезча сагъынылгъан предприятияла бла профсоюзла дайым кѐз-къулакъ болургъа керекдиле.

- Айлыкъны чеклеринде

не жумушла бардырылыкъдыла?

- Быйыл бу иш апрель айгъа тышгенди. Аны кезиунде предприятиялада бла учреждениялада урунуу кѐруулау кюнле, семинарла, лекцияла эм кенгешле бардырыладыла. Аны бла бирге эм иги ишчи жерлени, цехлени, бѐлюмлени айыруу конкурсла да боллукъдула. Дагыда кѐп болмай бизни райондан отуз специалист «урунуу кѐруулау» деген программаны чеклеринде тийишли билим алгандыла.

Ахырында мен битеу организациялагъа бла предприятиялагъа алада урунганланы саулукуларына, ишчи жерлеринде тийишли, кѐркѐуусузлу болум къуаргъа чакъырама.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

Санкт-Петербурзда эсге тутууну аллеясы

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Игорь Дроздов акциягъа къатышханлагъа Къабарты-Малкъар жаш тѐлюню патриот ниетде юиретиуге уллу магъана бергенини юсюнден айтханды. Аны алайлыгына шагъатлыкъ этерча юлгюле да келтиргенди. Сѐз ючюн, Нальчик, Санкт-Петербург, Вологда, Къазан, Ярославль эм Челябинск шахарланы араларында жылны башында «Ленинградны жигитлигин биз эсибизде тутуабыз эм багъалы да кѐребиз» деген ат бла бардырылгъан видеоконференцияны эсге салганды. Жигит шахаргъа 70 эмен терек берирге деп да ол кезиуде оноу этилгенин айтханды.

-Нальчикде эм республиканы башха да кѐп шахарларында, районларында Ленинградны кѐруулай ълген жашларыбызны атларын жюрютген орамла бардыла. Эмен тереклени бу аллеясы совет аскерлени жигитликлерини, уллу хорламларыны белгисича, эсде

ѐмюрледе турсун. Ол а Къабарты-Малкъарны бла Санкт-Петербургну жамауатларыны шухълукъларыны юсюнден келлик тѐлюлеге хапар айтыр, дегенди Игорь Дроздов.

- Уллу Хорламны 70-жыллыгы белгиленир кезиуге бу терекчикле иги кѐруу аллыкъдыла, ѐсерикдиле. Эмен терекле жюз жыл жашайдыла дейдиле да, бизни шухълугъу-гъубузну кѐп жыллада иги бла эсгертирле ала,-дегенди Санкт-Петербургну Тыш байламлыкъла жаны бла кырал комитетини председатели Евгений Григорьевич.

Терекле орнатылып бошагъандан сора аллеягъа быллай жазуу болгъан эсертме таш салыннганды: «1941-1945 жыллада Уллу Ата журт урушда Хорламны 70-жыллыгыны намысына Ленинградны кѐруулагъанлагъа КъМР-де жашагъанладан саугъа».

Андан сора да, жыйылгъанла эки къарындаш регионну миллет ашарыкъларыны кѐрмючю-

не баргандыла. Бери келгенле анда таулу, къабартылы кызыла жарашдыргъан локъумланы, хычинлени сююню ашагъандыла, петербургчуланы кызыгъылым тѐгерек ѐтмеклерин бек жаратхандыла.

Ахырында эки регионну да артистлери жыйылгъанлагъа уллу байрам концерт кѐргюзтгендиле.

Санкт-Петербургну администрациясыны келечиси айтханнга кѐре, ала да кѐп тур-

май, саугъа алып, Нальчикге келликдиле.

Марина ГЕДГАФОВА.
КъМР-ни Басма эм асламлы коммуникацияла жаны бла кырал комитетини пресс-службасы.

Бизнес сессия

Бу кюнде Грозный шахарда Touristic Start-Up деген ат бла экинчи жаш тѐлю бизнес сессия бардырылганды. Аны ишине Север-Кавказ регионда жюзден артык адам кытышханды. Аланы араларында бизни жерлешлерибиз да бар эдиле. Ботталаны Жамал аладан бириди. Андан толу хапар айтыр тилегенбиз.

Къолдан усталарыбыз бет жарыкълы къайтхандыла

Грозныйге барганланы араларында, дегенди ол, къолдан устала, туризм бла байламлы бизнес проектлени башчылары, жаш адамла, студентле, экспертле, брендмейкерле эмда бизнес-тренерле да болгандыла. Тюбешуно уа «Курорты Северного Кавказа» ачык акционер общество кыраганды. Аны бардырыуга Чечен Республиканы Правительствосу да тири кытышханды.

Биз Рамзан Кадыров эмда «Курорты Северного Кавказа» обществону генеральный директору Сергей Верещагин бла да тюбешгенбиз. «Къолдан усталаны бизни республикагъа келгенлерине мен бек кыуанама, деген эди Чечени таматасы, жыйылганланы алгышлай. - Энди сиз бизге дайым да къонаккъа келип турусуз деп, бек ышанама. Бу кермючде кергюзюлген ишлени авторларына не жаны бла да себепли этеригибизге сѐз береме.

Къолдан усталагъа болушмай жарарыкъ тойюлдо, нек дегенде аланы ишлеринде бизни халкларыбызны культуралары, тарыхлары шарт керюнедиле. Быллай экспозицияны кырал башчыла, политикле, атлары дуниягъа айтылган культура къуллукчыла да кытышхан не уллу форумгъа да чыгъарырга боллукъду деп, мен алай къарайма. Кавказда чемерле не заманда да кѐп болгандыла, шѐндю да бардыла, аллайланы саны ѐсюп барады, аланы ишлери тыш кыраллы сувенир продукциягъа озурмайдыла».

Сѐзюно ахырында ол «Курорты Северного Кавказа» компанияны генеральный директору Сергей Верещагинге эмда Чечен Республиканы Правительствосуно туризм жаны бла комитетини председатели Амруддин Эдилъгириевге быллай магъаналы эм хайырлы ишни кырагъанлары ючюн ыспас этгенди.

Сергей Верещагин а, бу тюбешууге хазырлана туруп, компания бир торлю чырмаугъа тюбегенин айтып, ол а шѐн-

дю керююлген тема бек магъаналы болгъанына шагъатыкъ этгенин чертгенди. «Мындан ары да анга, артыкъда Север-Кавказ регионда, дайым да кѐз-къулак болуп турургъа, къолдан усталыга кибик, туризм бла байламлы предпринимательство бла кюреширге сойген эм итинген жаш адамлагъа да не жаны бла да болушлук этерге керекди.

ѐсюп келген тѐлю – предпринимательствону алгъа элтирик баш магъаналы кючю. Жаш адамла инновация проектлени жашауда бардырыуга эмда регионга хайырлы бирге ишлеуге ачыкъдыла, хазырдыла. Мында экономиканы аягъы юсюне этерик, турист бизнесни да кючлендирлик жаланда гитче бизнес эмда хайырлы предпринимательство боллукъуна биз ишексизбиз. Аны себепли бир къауум башламчылыкъла бла федеральный эм регионал властьлагъа чыгъар мурабыз барды», деп ышандыргъанды Сергей Верещагин.

Ол шѐндюгю тюбешуно Север Кавказда бизнесни жангы культурасын кырауно биринчи атламына санагъанды. Жыйылганланы эслерин регионну энчи белгисин (бренд) жарашдырырга керек болгъанына да бургъанды. Халкъны къолдан усталары аны бетидиле деп, бошдан айтылмайды. Территорияланы эм кыралланы айнулары асламында миллетлени этнокультуралары, къалай сакланганларына кереди», деп чертгенди.

Форумну кезиуюнде «О моделях развития туризма и индустрии гостеприимства и мерах поддержки молодѐжного предпринимательства на территории СКФО» деген пленар жыйылыу да болганды. Дагъыда къолдан уста болган жаш адамланы айырмалы ишлери «Грозный-Сити» къонак ююно фойсинде кыралган «Кавказский сувенир» деген кермючге салынгандыла. Алагъа Чечен Республиканы башчысы, «Север Кавказы курортлары» обществону генеральный дирек-

тору да кырагъандыла эм бийик багъа бергендиле. «Мында алтындан, мияладан, агъачдан, темирден, ташдан, жюнден, алтын бетли окъа халыладан, топуракъдан эмда кѐп башха материалдан ишленген затла салынгандыла. Ала барысы да Север Кавказы энчилигин кергюзтедиле.

Ала бош сувенирле тойюлдоле, халкъланы ѐмюрледен къала келген терелери эмда бююнню технологияла бирге къошулуп жаратылган искусстводу. «Курорты Северного Кавказа» обществону борчу – аланы не къадар кѐп жайыуду, ол санда халкъла аралы рынокга да чыгъарыуду», - дегенди Сергей Верещагин.

Сессиягъа кытышханла ахырында резолюцияны къабыл этгенди. Анда Россейни Президентини Север-Кавказ федеральный округда толу эркинлик келечисин Александр Хлопонин эмда республикаланы башчыларына СКФО-да туризм жаны бла совет кырагъа, регионда чыгъарылган битеу продукциягъа бирден болуп бир бренд табаргъа кереклисини юсюнден обращение барды.

Бизни республикадан форумну ишине ючюлен къа- тышхандыла. Аладан бири - Нѐгерланы Альберт - агъачны, ташны, терини юслеринде эмда гипсден суратларын элтгенди ары. Аппайланы Жаннаны темирин эм агъачны юслеринде сурат ишлеуде хунери барды. Мелюхаланы Фериде уа алтын бетли окъа халыла бла накыш- ла салады. Ала, хазыр ишлерин кергюзтюу бла чекленип къалмай, мастер-классла да бардыргъандыла, деп бошагъанды халарын Жамал.

Мени уа аны айтханына къошарыгъым барды: бизни жаш усталарыбызны Чечен Республикада бардырылган форумгъа «Курорты Северного Кавказа» обществону Кыбарты-Малкъарда жаш тѐлю эксперт советини члени Ботталаны Жамал, аны болушлукчысу Туменланы Мурат, КъМР-де медиапроектле жаны бла координатор Гочаланы Магомед элтгендиле. Грозныйде бизни жерлешлерибизни ишлери эм игилеге саналгъандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

СУРАТДА: Чечен Республикада бизнес сессиягъа кытышханла.

Суратны автор алганды.

Шимал Кавказ кюн сайын

Нефть болгъан жерни тинте турадыла

«ЛУКОЙЛ» алыкъа хазыр тойюлдо Астрахань областа «Великое» деген нефти болгъан жерни хайырлануыгъа кытыш- шырга, нек дегенде ол жерни геология болумуну эм жер байлыкларыны юслеринден шартла болмагъанлары ючюн. Аны юсюнден журналистлеге акционер общество башчысы Вагид Аликберов билдиргенди, предприятие ол жерде болгъан жер байлыклары хайырлануыгъа кытышшыгъаны неда сатып алыгъаны юсюнден сорганларында.

«Великое» деген жер байлыклары болган ол жер областа бек перспективалыгъа саналады. Аны «АФВ» деген нефть эм газ компанияны геологлары 2012 жылда тапхан эдиле. Табийгъат байлыклары эм экологияны министри Сергей Донской «Разведка и добыча нефти: факторы устойчивого развития» деген конференцияда айтханына кѐре, бу жерде 300 миллион тонна нефть барды.

«Лезгинка» ансамбльге ара сюерикдиле

Дагъыстанны оноучулары «Лезгинка» деген тепсеу ансамбльге деп ара кырагъандыла. Аны юсюнден коллектив бла тюбешенинде республиканы башчысы Рамзан Абдулатипов айтханды.

«Келе турган жылда биз «Лезгинка» деген араны проектин жарашдырыуга 30 миллион сом чаклы бир ахча берликбиз, сора бир жылдан сора аны ишлеп башларыкъбыз, дегенди ол. Аны айтханына кѐре, тепсеу чыгармачылык бек кыйын ишди, алай эсе, артистлеге бек иги болумла кырагъа керекди. Андан сора да, республиканы башчысы артистлеге юс кийимле тигерге болуш- лук этерге айтханды.

Эки минг къутхарыучу кытышханды

МЧС табийгъат маталлы кыйын болумланы кетериу жаны бла Битеуроссей юйрениулеге Шимал-Кавказ федеральный округда эки минг чаклы бир адам кытышханды. Катамаранла эм хауа транспорт бла адамланы кѐчюрюу, табийгъатда ѐртенлени ѐчюрюу, суу къутурган кезиуледе адамланы къутхаруу дегенча ишлеге Дагъыстанны, Ингушетияны, Кыбарты-Малкъарны, Кырача-Ичеркесни, Шимал Осетияны, Ставропольени эм Чеченин МЧС- лерини къуллукчылары кытышхандыла.

Дагъыстанны ара шахорыны тийресинде Танайыр черекде суу къутуруп болдурулган кыйын болумланы къалай кетериге болу- луына юйренгендиле. Андан сора да, Мургук элни къатында агъач ѐртенлени ѐчюрюуге, МЧС-ни къуллукчылары адамланы кѐчюрюуге къалай бардырырга кереклисине ведомствону хауа транспортну къауумуну ишин бардырырга юйренгендиле. Юй- рениулеге 600 адам эм 170 техника кытышхандыла, деп айтхан- дыла МЧС-ни управлениасында.

Кѐп сабийли юйорлеге - машинала

Волгоградны шахар Думасы кѐп сабийли юйорлеге авто- мобилле берирге деген оноуно къабыл этгенди. Аны юсюнден журналистлеге Волгоградны башчысы Ирина Гусева билдиргенди. Аны айтханына кѐре, жети олтюр жерлери болган ата журтлу машиналаны жыл сайын 12 юйор аллыкдыла - беш эм андан да кѐп сабий ѐсдюргенле, ол санда жашланы эм къызланы кеслерине сабийле этип алгъана.

Шахарны башчысыны айтханына кѐре, ол документни къабыл этиу кѐп сабийли юйорлеге къошак халда болушлук этиуду эм ол РФ-ни Президентини демография политикасыны концепциясын къабыл этиуно жашауда бардырууну чеклеринде жарашдырыл- ганды. Жангы автомашиналаны сатып алыуга ахчаны бюджет- де айтылганыча берликдиле «Единая Россия» деген фракцияны депутатларыны тилеклери бла, дегенди Гусева.

Тар жолланы кенгертирикдиле

Россейни бла Шимал Осетияны чеклеринде жолда адамланы ары бла бери ѐтдюрюуге огыаргы Ларс пунктада адамла транс- портха миниучо жерлени кенгертирикдиле, деп билдиргенди жур- налистлеге РФ-ни федеральный тамошний службасыны оноучусу- ну биринчи орунбасары Владимир Малинин.

-Баш борч - пробкаланы толу кетериге неда азайтырга. Анда жол бир - бир жерледе бек тарды, башха жерледе уа кен- ди. Ол кемчиликни кетерип ючюн, шлагбаум башха жерге кѐчю- рюлюкдю, алай бла транспорт энчи жол бла тыйгъысыз ѐтюп кетерча этерикдиле. Ол техника затды, алай эсе да, болумгъа уа иги себеплик этерикди, дегенди Малинин.

Шимал Кавказы таможенни управлениасыны начальниги Агисима Ашкालова айтханагъа кѐре, шѐндюге дери тийишли до- кументле хазыр этилгенде шлагбаумну кѐчюрюно юсюнден. Ол иш жуукъ кезиуде жашауда бардырыллыкды.

Черкес тамырлы америкалы суратчыны Майкопда кермючю

Восток музейни Майкопда Шимал-Кавказ филиалында тиши- руу суратла, фотографияла бла бирге къол бла ишленген суратла эм коллажа кермючге салынгандыла. Ол а черкес тамырлары болган америкалы художни Жабаха Кахадону «Одержимость» деген ат бла кырагъан кермючюю.

Экспозицияда 30 чаклы бир сурат барды. Кахадо, кесини коллегаларыча, суратланы цифровой обрабткадан эсе, кеси къолу бла палатино – палати техника бла ишлегенди. «Кертиси бла да, мен дуниягъа иги кѐз бла къарайма, мени жашууум уллу къол бла толганды эм алга чапханлай барады», дегенди ТАСС-ны корреспондентине. Ол инглиз, араб, орус эм адыг тиллени уста биледи.

ХАЛКЫБЫЗНЫ АЙТХЫЛЫ АДАМЛАРЫ

Акъяллылыкны, кишиликни эмда огъурлулукъну юлгюсю

Халкны бек иги ышанларын-терен акъыллылыкын, тезюмлююгюн, кишиликни, огъурлулукън эм адеплигин кесине жыйышдырган адам бар эсе, таулулада ол Хутуйланы Исхаковны жашы Хан-афийди. Къадар анга эр киши ариулукуну, жорек халаллыкны, алимлики, политика хунерлики да къызганмай бергенди. Аны къадар жолу къыйын болган эсе да, битеу алып айтканда, жашауу аламат да, сейрилик да болганды.

Хутуйланы Хан-афий 1918 жылда 20-чы апрельде Кенденен элде турганды. Нальчикде педрабфакны бошагандан сора Къабарты-Малкъар пединститутха киргенди. 1939 жылда, ол замандагы терекеге кере, НКВД-ны органларында ишлерге чакырылганды, СССР-ни НКВД-сыны Дондагы Ростовдагы крайла аралы школун тауусханды, 1953 жылда уа Кыргызстанны пединститутуна тарых факультетин бошаганды. Нальчикде ол бир неча жылны ичинде право низамны сакълауу эм къоркъуусулукъ органлада ишлеп турганды. 1943 жылда уллу магыанасы болган буйрукъну толтурганы ючюн «За отвагу» майдал бла, артда уа Ата журт урушну экинчи даражалы ордени бла сауъаланганды.

1944 жылда халкъ бла бирге зор бла Кыргызстаннга кечюрюлгенди. Бир кесекден а, кечюнчо халкъдан болганына да къарамай, аны Кыргыз ССР-ни Эл миолк министерствосуну типографиясыны директоруна салганды.

Малкъар халкъны къыраллыгы 1957 жылда жангдан тохташдырылганды, халкъны туугъан журтуна къайтарыу эм жашауун кырау жаны бла бек къыйын жумушлары тамамлауу саулай киришгенди. Кырау эм башламчылыкъ жаны бла ахшы сынауу болганын эске алып, Хан-афий Исхаковичи оючу къуллукъга саладыла. Алгъа ол республиканы прокуроруну орунбасары болуп ишлегенди, жарым жылдан а партианы обкомуну административ эм сатыу-алуу-финанса органларыны бѐлкомюно таматасына дурус кередила. 1958 жылда уа партианы Къабарты-Малкъар обкомуну секретарына эм аны бюросуну членине айырадыла. 1961 жылда уа ол республиканы Министрлерини Советини Председателини орунбасары болуп ишлеп башлайды.

Ол къуллукълада ишлегенинде, Хутуй улу идеологияга бла социальный сферага оючу этгенди. Ма ол заманда аны политикадан уллу ангылауу болганы, башчы болурга хунерлиги толу ачыкъланган эдиле. Ол, ишине уста билгенча, тире да эди, оюмлай да биле эди, шарт воспрослагъа къараганды, кеси айтханны бек къаты къоруулауу эди. Халкъ аны ким болганын да биле эди, суйген да эте эди. Республиканы Баш Советини депутатына, анга кеп адам бара эди аллына. Ол кеси да предпритиялада, колхозлада, совхозлада терк-терк болганды, уруну коллективле бла тобушгенди. Аны халкъны алында даражасы бек уллукъа кетюрюлген эди.

Ол жыллада къурулушларыны планларын жарашды-

университетинде къорууланган «Малкъар халкъ Уллу Ата журт урушну жылларында эм андан сорадагы кезиуде» деген кандидат диссертациясы болганды. Ол ишге специалистле бек уллу багъа да бичген эдиле. Нек дегенде ол кезиуде зор бла туугъан жерлеринден кечюрюлгендени юслеринден тинтиу-излеу ишле бардырырга эркилик болмаганды эм ол тема кеп жылланы ичинде жабылганлай турганды. Хан-афий Исхакович басмалагъан материалла эм аны кандидат диссертациясы ол проблеманы ачыкълауда биринчи атламла эдиле дегер боллукъду.

Тарыхны жабылып турган бетлери ачыкъланганына эс бурулмай къалмаганды эмда кеп алилле алагъа уллу багъа бичгендиле. Кеплери да аны ол ишлерин хайырлангандыла, бююнлукъде да алагъа таыадыла. Белгили аскер историк, АБШ-ны Кали-

форниядагы университетини профессору А. Некрич, «Наказанными народами» монографиясында былай жазды: «Бу проблема бла кюрешиле бары да, ол санда бу ишге автору да, Х.И. Хутуевичи диссертациясындан кеп затны алып хайырлангандыла. Ол бу теманы ачыкълауда биринчи дегер боллукъду».

Къырал къуллукълада ишлеп турганы ючюн Хутуй улуну тинтиу-излеу ишле бла кюреширге онгу болмай турганды. Къабарты-Малкъар Илму-излем институтну директору В.К. Тлостанов башха ишге кечгенлей, аны орунуна салгъыз, деп тилегенди эм ол учрежденинга 1973 жылда башчылыкъ этип тебирегенди. Ол республиканы Министрлерини Советини Председателини орунбасарыны къуллугъунда ишлеп турганлай, илмуга кеси тизлеу къыраллыгы бла кечген эди. Кесини бу ишде борчун уста илму коллективини къурауда, ишлеу коллективини кент эм терен халда бардырырга болушуркъ онгла бла жалчытууда керегенди, бек уллу борчу уа тарых, культура эм экономика дегенча магъаналы ишлени тынгылы бардырынууна санаганды.

Хутуйланы Хан-афий Москвадан келген къонакъ бла Пионерлени юйюнде. 60-чы жылланы экинчи жарымы.

Аны адамланы ишге келлендире билген сейрилик хунери болганды. Ол къыйын эм керекли иш бла кюрешген адамлагъа сакъ болганды, намыс-сый бергенди, себеплик этгенди. Башхаланы оюмларына къулакъ сала

жаш специалист къошулгъан эди. Аны хайырындан Къабарты-Малкъар илму-излем институт ата журтлу илмуда алчылыны санына къошулгъан эди. 1976 жылда уа къыралны алай учреждениларыны араларында «Сыйлыкъны Белгиси» орден бла биринчи болуп сауъаланганды.

Илму-къурау иш бла бирге Хан-афий Исхакович илму тинтиуде да бардыра эди. Озгъан ёмюрно жетмишинчи жылларда ол Къабарты-Малкъарда культураны айнагынуу баш магъаналы жумушларына эс берганды эм аны асламысына кеси да тире къатышханды. Аны себепли ол тема аны монографияларында бла статьяларында жер алып тохташханларына сейр этерча туйюлду. Ол кесини «Совет Къабарты-Малкъарны социалды культураны кыраулуу эм айныу» деген монографиясын, доктор диссертацияча, Москвада къоруулаганды. Уллулукъ, бек алгъа уа проблематикасы бла ол илму иш кеплени сейрисиндиргенди. Ара историяны журналлада анга иги кесек рецензияла басмаланган эдиле. Битеу да ол 6 китап чыгарганды, 200-ден аслам кеп планы тинтиу статьяла жазганды.

Кеп жылланы ичинде ол айткълыкъ алилле бла шубукъкъ журтюргенди, ол санда РАН-ны академиклери Ю.Бромлей, А.Кононов, М.Ким, Е.Пиотровский,

П.Рыбаков, Н.Федоренко, Г.Гамзатов, Ю.Поляков, членкорреспондентлери Ю.Жданов, Б.Серебрянников, Э.Тенчиев, профессорла В. Гарданов, Л. Дробижева, А. Пронштейн, В.Крикунов, В.Куманев, М.Тотоев, Л.Этенко, В.Шерстобитов бла. Ала барысы да Хан-афий Исхаковичи ишине уста билгени, терен акъылы, оюмлуугъу, айтхан сезюне хар заманда да табыла билгени ючюн суйгендиле, анга аны ючюн ышангандыла. Шубукъларына керчиюлиги, сакълыгы, тенглики къоруулай, сакълай билгени аны баш шартлары эдиле. Аны алай кеп къарамы тюрлю-тюрлю усталыкълары болган специалистлени, бѐлком башчылары бирикдирирге, ишине бирден бардырырга себеплик этгенди, кадрланы хазырларга, алай бла Къабарты-Малкъарда илмуну айнагырга болушханды.

Хутуй улу КъМР-ни Баш Советини депутатына кеп кере айырылганды, партианы обкомуну члене болуп турганды. Аны илму эм жамауат ишлерине къырал уллу багъа бичгенди. Ол «Сыйлыкъны Белгиси» орден эм «Жигер иши ючюн» майдал бла сауъаланганды, аладан сора да, РСФСР-ни эм КъМАССР-ни Баш Советлерини бла правительстволарыны сыйлы грамоталарына тийишли болганды. 1985 жылда уа анга илмуну эм культураны айнагытууга салган уллу къыйын ючюн «КъМР-ни илмусуну сыйлы къуллукъчусу» деген ат аталганды, 1998 жылда аны Халкъла аралы Тюрк академияны сыйлы академикгине айырган эдиле.

Институтга 15 жылны ичинде башчылыкъ этгенден сора, 70 жыл толу, 1988 жылда пенсияга чыкъганды. Алай илму эмда жамауат-политика ишин кыймагъан эди. Статьяла басмалаганды, эсгерилеуе жазганды, илму конференцияла къатышып турганды. Ол 1999 жылда ноябрьде ауушхан эди. Нальчикде Ленин атлы проспекте 20-чы юйде мемориал къанга салынганды. Ол бу юйде Къабарты-Малкъарны махтауу жашларындан бири жашаганын эске салгандылай турады.

САБАНЧЫЛАНЫ
Хажы-Мурат,
тарых илмуланы доктору.

ЖАШ ТЁЛУО ФОРУМ

«Селигер» быйыл башхаракь кьуралады

«Селигер-2014» жаш тёлүо форуму быйыл 13-чю июльдан 10-чу августка дери бардырыллыкды. Аны кезиунюнде «Жаш тёлүо проектле», «Россия арада» эмда «Граждан форум» деген тубешиуле, «Арт-квадрат», «Беги за мной», «Информационный поток», «Духовные основы России», «Русская правда», «Библиотека будущего» эм башха сманала боллукдула. Ал тергеулеге кёре, быйыл ары кьыралны битеу регионлардан, эм азы бла, 20 минг жаш адам барлыкды. Форум кьуралгъанлы он жыл болады.

Ары хар жыл сайын тири, хунерли жаш тёлүо жыйылады. Палаткала орнатылгъан лагерге, эм азы бла, алты минг адам сыйынады. Ала жашагъан да, окьугъан да анда этедиле. Жаш тёлүою ишлери жаны бла Федеральный агентствону башчысыны буйругуу бла быйылгы форумну директору Сергей Чувек боллукту. Ол кеси да «Росприотцентр» кьырал учрежденияны башчысыды. «Селигер» Россей Федерацияда эм уллу жаш тёлүо форумгъа саналады.

Алай быйылгы тубешиу онунчу болгъаны себепли биз аны андан да иги, ачык халда бардырырга сиебиз. Сманаланы саны да алгъада жылладан эсе кёбюрөк (24) болгъанды. Быйыл форуму электрокюч бла тынгылы жалчтылынырыкды, анда волонтер служба да ишлерикди, - дегенди Сергей Чувек. Форумгъа келгенлеге билим берюу эмда той-онун программа кьураллыкды. Эм иги проектлеге, алгъада жылладача, грантла берилликдиле. Аны өлчөми быйыл кёбейгенди.

Амликханы кызы, узак тау элени бирине кетип, жергеленгенли жыл да озгунчу, юйюне кьайтып келди. Анасны гузаба сооруларына: «Сорма, өлтурсегиз да, кьайтырык, жукь айтырык да туйюлме», - деп кьойду. Элни аузуу уа элек. «Ах кюном кьуругъан, бир жылгъа кьоян тери да тездеди да!» - деп бири. «Кьамамагъан, уялмагъанлай, дагыда жууукь жетген жашла бла барып, машиналагъа жюклеп, хапчюнюн да кеси жыйып келгенди», - деп экинчиси. «Э кыз, баргъан кечелерини

тилден окьутхан жашлары Жамал Раузатлагъа келечиле жибергенди деген хапар чыкды. Шодайып тургъан тиширюула, типискиге кьалып, жаныдан сёз сюрюютюп тебиредиле. Ийнегин кьыстай баргъан, эки кызы да эрге барырга заманлары жетип тургъан Зулейха, бурунун тарта: «Абидатха келинге, кьуюлуп келген Раузатдан сора, элде кызымы кьуругъанды». «Аллай шашха бир кирсиз кызымы кьыт болгъанды», - деп эриши, элде тилчи Марияны анасы Салихат. Бир бири аууларыннан кьу-

гъан элден келгени, ол Жамалны экиге айлангъан эгечи болгъанын билип, хуш-муш этип, шыбырдап тебиредиле. Кече ортасына дери той барды. Экинчи эрттенликде Холамлыланы арбазларында кьууанчылы кьобуз макъам бла ушкоч атылгъан, дауурбасны тауушу бла «асса» дегре да унутмай, кьычырып төсеген жашланы кьаяланы зынгырдатханлары кьытыш эшитилди. Тиширюула биягы кьозгъалдыла. Саугъан ийнеклерин жайлыкьгъа ашыкьдырып, сюрюочюню кьармашып чыкьгъанлары бла сейирге кьалдырып, орамгъа жайылдыла. Ийнегин сюрюуге чыгьаргъан Жамалны анасына, келин кьоллоп, кьайын ана да болгъан Абидатха: «Э кыз, кьонакьларынга кьара, ийнеки биз сюрююрюз», - деп, жойкьулландыла. Ол аланы былайгъа не ючюн келгенлерин, элде не хапарла жюрюгенин да биле эди.

Алай акьыллы тиширюу, кёп сёлешмей, кьысха айтып кьойду: «Тойгъа чакьырылгъан жууукьларыбыз кьууанып жетген эдиле. Раузат баргъан жаш эл таньгъан, кьуругъан, ауруу тауусхан анашачы жашладан бири эди. Кызыны башха жерден алдап - судлап да андан элтен эдиле. Ол анга эр да болалмагъанды. Раузатны ачыкьчларын жашыртын алып, эл болныкьадан дарманларын урлап тургъанды. Уялып, жашны, аны тукьум намысларын сындырмай, андан кетмей тургъанды, деп келгендиле», - деди. Юйюне кирсиз, кьыз намысы бла келген келинине кьууана, дагыда бир кере алгьыш этген тиширюулагъа: «Сау болугъуз! Аны ёсдюрген анагъа да кьурман болаймы», - дей, Абидат кенг арбазына ашыгып кирди.

УЛБАШЛАНЫ Саняат.

Жашау хаппа
Раузат

эрттенлигинде окьуна кьыстаргъа деп, дагыда арада сууукьлыкь болмасын дегенден кьойгъандыла ансы, эртте кьайтырык эди. Аны бизни жаш тилегенинде, санга сёзюм жокьду, алай башханы жаратама, дегенинде окьуна билген эдим, киши танымагъан жерге итингенин», - деп ючюнчюсю. Тиширюула, сууукь кьыш кюнге да кьарамай, бирде - тюкенде, бирде - почтада жыйылып, эрикгенлерин кетередиле.

машча, чартлагъан сёлерин кеслери да эшитмейдиле.

Бир ариу, чууакь кюн Амликханланы арбаздан дауурбасны тауушу бла таулу кьобузну ариу макъамы эшитилдиле. Аны жангыз кызыны кьууанчына жууугуу, кьоншусу да жыйылдыла. Раузатны, башына акь гыранча жаулыкьну атып, кьызыла, хур кызыныча, юйден чыгьардыла. Келген жашла, жашил чапыракьлы кьоз терекни тубюнде от этип, аны тегерегинде тепенагъа баргъандан сора, орайданы айтдыла, кьызыла уа кызыны чыммакь - акь машинагъа миндирдиле. Жашла, малкьарлы байракьланы машинаны терезелеринден жел этдиртип, эл Советте дери барып, сора келинчикни Холамлыланы эл башында эки кьатлы юйлерине жетдирдиле.

Алгьышха баргъанла, келинни дигьазасы Раузатчыкь биринчи кере бар-

дешкенди. Аны кезиунюнде «Жаш тёлүо проектле», «Россия арада» эмда «Граждан форум» деген тубешиуле, «Арт-квадрат», «Беги за мной», «Информационный поток», «Духовные основы России», «Русская правда», «Библиотека будущего» эм башха сманала боллукдула. Ал тергеулеге кёре, быйыл ары кьыралны битеу регионлардан, эм азы бла, 20 минг жаш адам барлыкды. Форум кьуралгъанлы он жыл болады.

Алай быйылгы тубешиу онунчу болгъаны себепли биз аны андан да иги, ачык халда бардырырга сиебиз. Сманаланы саны да алгъада жылладан эсе кёбюрөк (24) болгъанды. Быйыл форуму электрокюч бла тынгылы жалчтылынырыкды, анда волонтер служба да ишлерикди, - дегенди Сергей Чувек. Форумгъа келгенлеге билим берюу эмда той-онун программа кьураллыкды. Эм иги проектлеге, алгъада жылладача, грантла берилликдиле. Аны өлчөми быйыл кёбейгенди.

Бийиклыгъа гараскан 21-чи апрельден 27-чисине дери

КьОЧХАРЛА. Баш эм байрым кюнде бек сакь болугъуз-ол кюнде болгъаны кьатыш-кьара этерча кюнде болмасала да, бир бирге не аз да кьаршы туруу окьуна да заранлы болургъа боллукьдула. Геуюрге эм барз кюнде энчи предпринимательге, кеслерини кючлерине ышангъан адамлагъа себеплик этерик кюндедиле. Солуу кюнде сиз сийгенча жетишимли боллукьдула.

АСЛАНЛА. Бийиклыгъа ал жарымында ишигини алгьынчалой бардырыгыз, артыкьда аха бла байламлы ишигини. Чыгьармачылыкь фахмугъузну эм терсиз атлагла этюуюгъузду орта кюнден сора кёржюнюрге кюрешигиз. Бийиклыгъа экинчи жарымында тюрленуени мурдорларын салырга керек боллугъун да унутмагыз.

САДАКьЧЫЛА. Баш кюнде айтылгъан затланы барысы да керти сунмагыз. Геуюрге эм барз кюнде ише жаралуу кюндедиле. Алай эсе да, кьышакь халда тобылгъан ахчаны бошуна кьоратхандан эсе, хайыр берлик ише салсагыз игиди. Солуу кюнде тубешиуле эм селешиле боллукьдула.

ТАНАЛА. Бийиклыгъа намысыгыз кётюрюлюкьдо. Алгьын сизни артыкь бек жаратмагъанла, сизге не жаны бла да болуургъа кюреширикдиле. Барз эм орта кюнде магъаналы онуюла этмегиз, болум тюрленсе, ачыкь кёрюнюрюкьдо не этерге кереклиси. Байрым кюн аха жаны бла иги кюндю, солуу кюленни уа кесигизге жоралагыз.

КьЫЗЛА. Баш эм геуюрге кюнде кьыйынлыкьлагъа эм чурумлагъа ачууланьп эс бурууну кьююгуз. Жууукь кезиуде кьууанырга окьуна тюшер. Нек дегенде ала шёндю сизге уллу эм магъаналы ише онг бере турадыла алгъа иги атлагла этерге. Орта эм байрым кюнде ёз жашоуугъузда кьытылыкьны кетериге кюрешигиз, байрым кюнде ишни юсюнден оную этмегиз.

ТЕКМОЙЮЗЛЕ. Баш эм геуюрге кюнде «тёгерек столланы» бардырыгъа, тубешиулеге эм онуючула бла сёлеширге жаралуу кюндедиле. Солуу кюнде театрлагъа, кинолагъа не да кёрмючлеге барыгыз.

ЭГИЗЛЕ. Баш кюн бек кьыйын кюн боллукьду-былайда сизге жалаңда тёзюмлюкь бла лакьырда болуургъула. Геуюрге эм барз кюнде онуючула бла тубеширге эм куулукьда ёсюню эмда аха бла байламлы болумланы сюзерге жаралуу кюндедиле. Орта эм байрым кюнде жууукьларыгыз бла жумушакь болугъуз.

БАЗМАНЛА. Бийиклыгъа биринчи жарымында ашыгылуукьну кьююгуз, хорлатсагыз да, ачыу этмегиз, орта эм байрым кюнде уа хал игиленирике, жетишимли кезиу башланьрыкьды-аха жаны бла да. Солуу кюнде адамла бла жараша билгенизини кёрпозтогюз.

СУУКьУЙЛА. Бийиклыгъа иги жанына тюрленуле болургъа ушайдыла. Шёндю сиз жашоуда бардырыгъа кереше турган проектенден эсе жаныгь проектеле перспективалы болургъа ушайдыла-аны унутмагыз. Кьытыгьздагъыла айтханлагъа да эс буругъуз. Солуу кюнде уа-сиймеклики эм романтиканы кюндирдиле.

АЙЫРЫЧАБАКьЛА. Баш эм геуюрге кюнде сизге эрттеден бери да кёрюнемей тургъан жууукьларыгыз келикьдиле. Иш жаны бла да эрттеги муратха эм проектелиге кьайтыргъа болурсуз. Орта эм байрым кюнде жетишимли кюнде боллукьдула. Ол кезиуде кьыйын борчланы окьуна кьыйналмай тамаларыкьсыз. Бийиклыгъа ахырында уа биреден абери алпандан эсе, берсегиз иги боллукьду.

АКьРАПЛА. Баш эм геуюрге кюнде кесигизни болумгъа кере жюрютурге керешигиз, келген хапарлагъа да эс буре. Орта эм байрым кюнде жаныгь борчланы боюнугъузга алпандан алгъа аланы тамаларча онгла барлыкьларын бла жокьлыкьларын билгиз, алай этмесегиз, кьыйынлыгъа бошуна кетерге боллукьду. Байрым кюн эригусюз шож кюндю, солуу кюнде уа сиз, жарашууу болгъандан сора да, лакьырдачы болгъаныгъызы кёрпозторюксюз.

ЧАБАКьЛА. Бийиклыгъа ал кезиунюнде, алгьынны проектлеригизге кьайтып, аланы жерлерине жетдирсегиз игиди, ол ахы сынау да берликди сизге. Геуюрге эм барз кюнде онуючула бла байламлыларыгыз сиз сийгенча боллукь туйюлдюле. Бийиклыгъа экинчи жарымы иги кезиу боллукьду, артыкьда коллектив ишлени бардырыгъа. Солуу кюнде тири да, ишни төрк да эте билликсиз.

Юйрениуле

Къыйын болумдан айыпсыз къутулгъандыла

Бир тюрлю къоркъуу тошгенде, билдириу эм къутхаруу дегенча жумушла бла байламлы къыралны программасыны чеклеринде юйрениуле Экинчи Чегемде суу боюнунда бардырылгъандыла. Алагъа къатышханла юйлени суу басхан, агъачны от алган кезиуледе ишлей билгенлерин кёргозторге керек эдиле.

Республиканы МЧС-ини келчилери къутхаруу ишле бардыргъандыла. Бу юйрениулеге 200 адам бла 60 тюрлю техника

къатышханды.

-Талай кюнню тохтамай жауун жаугъандан сора, черек толуп, иги да кюч алады эм

Экинчи Чегем элде суу боюнунда жууукъ орналгъан 37 журтха заран салады, алай бла алада жашагъан 176 адамгъа, ол санда 25 сабийге, болушлукъ керек болады.

Андан тышында да, ток жүрюген чыбыкыладан 220 метри юзюледе, газ баргъан быргъуладан да 150 метри жарасуз боладыла. Эки трансформатор подстанция да суу ичинде къалады. Быллай сценарийге кере къуралгъан къыйын болумдан чыгъар ючюн, МЧС-ни ишчилерине эки кюн керек болгъанды.

МЧС-ни ишчилери суу жагъада, сотовый связлары эм токлары да болмагъанлыкъгъа, ол шарт алагъа салынган жумушларын бардырыгъа чырмау салмагъанды. Практика жаны бла билмилерин ёдюрюк ючюн, быллай юйрениуле алакат себеплик этди. Бютюнда аслам адам эм техника къатышып бардырылгъан жараула, кертиси бла да, жашауда бола тургъан ишге алакат ушайдыла.

Бизни корр.

ТЕАТР

Кезиулю оюнуна чакъырады

Къулииланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театр кесини кезиулю оюнуна чакъырады. 26-чы апрельде Мамучиланы Кемалны «Ма санга иннопланетянин!» деген комедиясына кере салынган спектакльни кёргозторюкдю. Аны режиссёр Владимир Теуважукос салганды. Анга Шауаланы Орусбий, Жангоразланы Мажит, Мамучиланы Кемал эм башхала къатышадыла.

Оюн 19 сагъатда башланаркъды.

Аны кезиулюде ол орус тилге кёчюрюлюнеди.

Соруу болган бу телефона бла сёлешсин: 47-50-40; 47-54-37

АЧЫЛЫУ

Фонтанла энтта «жырларыкъдыла»

19-чу апрельде Нальчикде Жарашулукуну майданында фонтанланы жангы кезиулерини къуанчы халда ачылуу боллукъду. Жер-жерли самоуправления юкюнне жораланган байрамгъа къырал власть органланы келчилери, жамаут, республиканы къонаклары да жыйылкыдыла.

Клоунла бла жомакъланы жигитлери сабийлеге эришуле, заукулу оюнга къуарыкъдыла, келгенлени татлы ашарыкъла бла сыйларыкъдыла. Тюшеде сагъат бирде уа регионну ара шахарында болган битеу фонтанла бирден ишлеп башларыкъдыла. Ахырында уа жырчыланы, чыгармачылыкъ къауумланы къатышулары бла концерт кёргозюлюкдю.

Ангыпатыу

«Резин» фатарланы къурутургъа

РФ-ни гражданин неда тыш къыраллыны кесини юйюнде жалган регистрация этгенле уголовный жууалха тартыллыкъдыла, деп ангылатадыла бизге КъМР-ни прокуратурасындан. Бу жорукъ быыйл 3-чу январда къабыл кёрюлген «РФ-ни бир-бир законларына тюрленуле кийириуню юсюнден» Федеральный законда белгиленипди. Жамаутда анга «резин фатарланы закону» деп атагъандыла.

Алай бла жангы измелеге кере, халкъны миграция эсепге алынуу нызамы къатыланады, бу сферада законлагъа бузукълукъла этгенлеге салынган тазирле да кёбейтилгендиле. Документге тийшилликде РФ-ни Уголовный кодексине эки жангы статья кийирилгенди: 322.2-чи эмда 322.3 статьяла. Алада РФ-ни граждандарын неда тыш къыраллыны Россейни жер-жерлеринде жашау журтлада жалган регистрация этгенлени жууалха тартыуню юсюнден барады сёз.

Бизни корр.

ХОККЕЙ

Шуёхлукъну бегейтген эришуле

Грозный шахарны мэри Ислам Кадыров кзурап мамырлыкъны кюнине хоккейден Чеченни ара шахарында республиканы ачыкъ чемпионаты бардырылгъанды.

Эришулени кеслерини оюналары бла сабий хоккей команда ачхандыла. Ызы бла бузну юсюнде спортну ветеранлары усталыкъларын кёргозгендиле.

Финалда биринчи жерни къонакъ байланы командалары «Грозный»-биринчи, Осетиядан «Алания»-экинчи эм Терс-Къолдан «Эльбрус» ючюнню жерге

тийишли болгъандыла.

-Тенгликни кючлеген эришуле мындан арысында да бардырыла турлукъдула. Ол шарт кюнну регионла бла байламлыкъны айныта барыгъа бютюнда алакат себеплик боллукъду. - дейди Ислам Кадыров.

Бизни корр.

Бокс

Владикавказдан - алтын майгал бла

Владикавказда 1998-1999 жылда туугъанланы арасында боксдан Россейни биринчилиги бардырылгъанды. Эришулеге 63 килограмм ауурлукъда Бабугентден «Бастион» клубну келечиси Туменланы Казим да къатышханды.

Финал тобешиунюде ол Магадан область ючюн сермешген Исса Евлоевни хорлап, алтын майдалгъа тийишли болгъанды. Энди жерлешибиз къыралыбызны жыйымдыкъ командасыны санында Европаны чемпионатына

барыгъа хазырланады.

Казимни улуу къарындашы Бийберт эрттеден окъуна халкъла аралы турнирледе къыралны, республиканы да атын айтдыра туруучуду. Жашланы тренери Туменланы Хусей билдиргенге кере, шёндю София шахарда ол боксдан жаш тёлону арасында бардырылган дунияны чемпионатында боллукъ тобешиуге хазырлана турады. Финал эришуле 24-чу-25-чи мартда боллукъдула.

Бизни корр.

Жоралау

Лячинкъаячыла хорлагъандыла

Чегем районда, Совет Союзну жигити, лётчик-истребитель Назир Кануковни хурметине жораланып, аскер кюл тойюшден республикалы турнир бардырылгъанды. Аны районну жер-жерли администрациясы, КъМР-ни Аскер кюл тойюшден федерациясы эм Лячин-Къая элти спорт школу къурагъандыла. Эришулеге Къабарты-Малкъарны эллеринден бла шахарларындан 160-дан аслам жаш спортчу къатышханды.

Битеукоманда зачётда Лячин-Къаяны командасы хорлагъанды.

Кануковлени тукумлары да айырмалы болгъанланы энчи саугъала бла белгилегенди. Аланы эм иги техникалары ючюн Мухамед Сасиков (Нальчик) бла Темирлан Бутуганов (Лячин-Къая) эм къысха сермеш ючюн Артур Калмыков (Лячин-Къая), хорламгъа итинуюло ючюн Аликаланы Мухтар (Бабугент) алгъандыла. Эм жаш финалист Амир Шугушев а (Тёбен Черек) спорт школну директорундан ахча бла саугъаланганды.

Элина КЯРОВА.

Чегем районну администрациясыны пресс-службасы.

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
(баш редакторну орунбасары)

БЕППАЙЛАНЫ Муталип
(баш редакторну орунбасары)

ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)

ТЕКУЛАНЫ Хауа (жамаут-политика бёлмонно таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редаторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информатцияны эркиндиклерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чу июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмангъанды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графике кере 19.00 сагъатда кюл салынады. 20.00 сагъатда кюл салынганды ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Мокъаланы Зухура - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары; Акушуланы Феруза (1,2,3,4-чу бетле), Зезаланы Лиди (5,6,7,8-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2640 экз. Заказ № 763

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы: elbor_50@mail.ru